

Tomas Öhman
Avfallsingenjör
073-6604201
Tomas.ohman@ekero.se

Tekniska nämnden

Motion gällande återvinning för Ekerö

Dnr TN18/43

Förslag till beslut

Tekniska nämnden föreslår att motionen avslås.

Sammanfattning av ärendet

I motionen föreslås att källsortering direkt i sopkärlen ska erbjudas med hjälp av insatsbehållare. Vi tolkar detta som om det är sk FNI (fastighetsnära insamling) med fyrfackskärl som avses och som skulle införas efter nästa upphandling (dvs tidigast 2023 och senast 2025). Förslaget avser både villahushåll och flerfamiljshus.

Argumenten som framförs för detta är att:

- FNI skulle öka insamlingen av förpackningsavfall
- befintliga återvinningsstationer som är överfulla och blir skräpiga kan tas bort
- återvinningsstationer orsakar otrygg miljö
- en bieffekt blir att mark frigörs för annat

I motionen föreslås kommunfullmäktige besluta att:

- Ekerö kommun i nästa avfallsupphandling ställer krav på att återvinning ska kunna göras direkt i enskilda villasopkärl
- Ekerö kommun i samråd med utföraren hittar en likartad lösning även för boende i flerfamiljshus

Ekerö kommun har sedan tidigare gjort ett vägval i avfallshanteringen. Vägvalet är att använda befintliga kärl i så stor utsträckning som möjligt, och genom en miljöstyrande taxa skapa incitament till att skaffa ännu mindre sopkärl mot att mer förpackningsavfall lämnas på ÅVS. Att frångå den inslagna vägen skulle inte bara bli kostsamt och miljömässigt tveksamt, men också innebära att kommuninnevärdarna får en känsla av inkonsekvens genom ytterligare byte av insamlingsystem. Vi avser emellertid att, i enlighet med avfallsplanen, återkomma inom planperioden med en utförligare utredning om möjligheter att införa mer fastighetsnära insamling. Teknik- och exploateringskontoret vill därför föreslå att motionen avslås.

Beslutsunderlag

Motion gällande återvinning för Ekerö Dnr TN18/43

Motionssvar 2018-10-13

Ärendet

I motionen föreslås att källsortering direkt i sopkärnen ska erbjudas mha insatsbehållare. Vi tolkar detta som om det är sk FNI (fastighetsnära insamling) med fyrfackskärl som avses och ska införas efter nästa upphandling (dvs tidigast 2023 och senast 2025). Förslaget avser både villahushåll och flerfamiljshus. Argumenten som framförs för detta är att:

- FNI skulle öka insamlingen av förpackningsavfall
- befintliga återvinningsstationer som är överfulla och blir skräpiga kan tas bort
- återvinningsstationer bidrar till en otrygg miljö
- en bieffekt blir att mark frigörs för annat

I motionen föreslås kommunfullmäktige besluta att:

- Ekerö kommun i nästa avfallsupphandling ställer krav på att återvinning ska kunna göras direkt i enskilda villasopkärl
- Ekerö kommun i samråd med utföraren hittar en likartad lösning även för boende i flerfamiljshus

Avfallsenhetens kommentarer och bedömningar

Utsortering av matavfall har pågått sedan 2014 i Ekerö kommun. Från början kunde kommuninvånare välja om de ville delta i utsortering av matavfall. Relativt få hushåll anslöt sig initialt och efter 4 år använder ca 35% Gröna Påsen. Som ett försök att öka matavfallsinsamlingen har kommunen under sommaren 2018 introducerat Gröna Påsen till samtliga villahushåll. Mängden insamlat matavfall efter denna kampanj ser vi efter avslutad plockanalys i december 2018.

När beslut togs om införande av matavfallsinsamling 2014 valde politiken att använda Gröna Påsen. Ett av huvudargumenten var att kunna använda befintlig kärllpark och därmed inte behöva extra behållare för matavfall. Nästa steg i utvecklingen av avfallshanteringen, i enlighet med avfallsplanen, var implementering av en miljöstyrande avfallstaxa som togs i Kommunfullmäktige inför avfallstaxa 2017. Taxan skapar ekonomiskt incitament att generera minimalt med restavfall och sortera ut maximalt av återvinningsbara fraktioner, som tex förpackningar och lämna dessa på en återvinningsstation. I samband med att taxan introducerades togs även ett antal inriktningsbeslut som skulle stärka möjligheten till ett långsiktigt arbete.

Kommentarer till angivna argument**FNI skulle öka insamlingen av förpackningsavfall.**

Det finns erfarenheter i andra kommuner som introducerat FNI med fyrfacksteknik som gett bra resultat. Plockanalys i Ekerö kommun från 2016 visar emellertid på att utsortering av förpackningar inte är bättre trots existerande FNI (då avses befintlig FNI i flerfamiljshus). Vidare noteras att utsorteringen av matavfall i hushåll som aktivt valt Gröna Påsen endast sker till 65%. I båda dessa exempel finns redan stora möjligheter till källsortering. Anledningen till att källsorteringen inte fungerar bättre

behöver man studera noggrannare.

Befintliga återvinningsstationer är överfulla och blir skräpiga

Statistik framtagen av FTI (förpackning- och tidningsinsamlingen) under perioden 2015-06-01 -2018-06-30 visar att vid 3,8 % av alla tömningstillfällen har behållare varit överfulla. Vid dessa tillfällen kan man då tänka sig att förpackningsavfall hamnat bredvid och gett ett skräpigt intryck. Om 3,8 % är mycket eller lite kan man diskutera. Nedskräpningen kan också orsakats av att grovavfall dumpas vid återvinningsstationer. Städning sker i dagsläget två gånger per vecka enligt FTI och vid 32 % av alla städtillfällen bekräftas att grovsopor förekommit (finns dock ingen information om hur mycket grovsopor som dumpats vid dessa tillfällen, kan vara en bräda eller ett helt kök). Vår uppfattning är att grovavfalldumpningen minskat senaste året.

Trygghet

Det är svårt att hitta bra platser för återvinningsstationer. De har tenderat att hamna på lite avsidade platser vilket sannolikt kan leda till en känsla av otrygghet vid besök och anonymiteten har även medfört en ökad risk för nedskräpning. Den ibland dåliga belysningen beror på FTI:s policy att utnyttja den befintlig gatubelysningen. För att få till bättre ÅVS är det viktigt att man tidigt och redan i planprocessen planerar in ytor för återvinning. Det bör också skapas en acceptans för att integrera återvinning i offentliga miljöer.

Frigöra mark

Införande av FNI bedöms ha liten eller ingen påverkan på möjligheten att frigöra mark för andra kommunala ändamål då endast 3 av 15 återvinningsstationer står på kommunal mark. Övriga aktörer, t.ex. livsmedelsbutiker, hyr ut sin mark frivilligt till FTI som ett led i god service.

Mål och aktiviteter i Ekerö kommuns avfallsplan

I gällande avfallsplan finns mål om att utreda insamling av förpackningar och returpapper. Fokus är att utveckla insamlingen samt att göra en utredning av FNI under avfallsplanperioden.

Det finns även mål om att öka insamlingsgraden av förpackningar och returpapper. Bland annat genom att utveckla nuvarande system med fler och rena återvinningsstationer samt ha ett gott samarbete med FTI. Den miljöstyrande taxan är ett verktyg för att öka insamlingsgraden.

2016 togs inriktningsbeslut hur man successivt över ett antal år ska gå mot kraftfullare miljöstyrning. Inriktningen bygger på att skapa ekonomiskt incitament för hushållen att generera ett minimum av restavfall och maximera användandet av ÅVS. Denna typ av beteendeförändringar tar lång tid att införa. Jämför med plastförpackningar som sedan 1992 ska källsorteras, det har gått 26 år och endast 30 % samlas in. Tidningar och glas har samlats in i 40 år, där är sorteringen nästan 90 %.

Vad skulle införande av FNI i fyrfackskärl innebära?

Kommuner som har valt detta system brukar lyfta fram systemets pedagogik. Kundnöjdhet lär vara hög men klagomål finns att kärlen är utrymmeskrävande. FNI med fyrfackskärl ger ökad servicenivå vid insamling av förpackningar och returpapper från villor och fritidshus. Insamlingsresultatet avseende framförallt förpackningar och returpapper kan därmed, baserat på erfarenheter från andra kommuner, förväntas bli bättre än dagens nivåer.

I ett system med FNI baserat på fyrfackskärl utgörs vanligen kärlen av 370 liters kärl utrustade med mellanvägg och insatsbehållare med två mindre fack. Varje villahushåll förses med två stycken fyrfackskärl, som helt ersätter befintliga kärl. Om vi utgår från att antalet villahushåll vid ett eventuellt införande uppgår till 8000 st, kommer 16000 kärl á ca 1500 kr behövas till en kostnad på i storleksordningen 24 miljoner kr.

FNI innebär att hushållen inte behöver förvara källsorterade fraktioner (i väntan på borttransport) i tex bostaden eftersom förvaringen sker i fyrfackskärlen.. Fyrfackskärl kan kompletteras med särskilda behållare för fler fraktioner, t.ex. lampor, batterier eller småelektronik, som hängs på kärlet inför tömning.

Fyrfackfordonen är ca 30% längre och något högre än nuvarande insamlingsfordon. Detta kommer innebära ännu större problem med framkomlighet för fyrfacksbilar då 70% av Ekerös infrastruktur består av smala grusvägar, där dagens sopbilar redan har svårigheter att passera, ofta p.g.a. av träd och grenar.

Dagens fyrfacksbilar är också dubbelt så dyra som traditionella baklastare (3,5 miljoner mot 1,6 miljoner-2-axliga, 2 miljoner-3-axliga), de är dessutom tekniskt avancerade vilket medför uppskattningsvis dubbelt så mycket service och underhåll och tid på verkstad.

Transporterna vid hämtning ökar, bla till följd av att varje fastighet har två kärl som inte kan tömmas av samma fordon. Tömning sker vanligen enligt ett schema där det ena kärlet töms varannan vecka och det andra kärlet var fjärde, vilket betyder att varje fastighet besöks ca 39 ggr/år. Det innebär att hämtfrekvensen kommer att behöva ökas från dagens 26 ggr/år. Eftersom vissa fraktioner bara hämtas var fjärde vecka, eller ännu mer sällan, finns större risk för lukt om inte materialet är väl rengjort.

Eftersom de fyra facken i sopbilarna har fasta volymer, kommer kapacitetsproblem uppkomma då ett av facken oftast blir fullt först och avgör när bilen måste avbryta sin rutt för avlämning. Detta kommer orsaka mer transporter och mer tid för insamling, med tanke på Ekerös spretiga geografi. Man räknar med 10-15% längre körsträcka pga denna begränsning.

Den totala förbrukningen av bränsle för insamling kommer öka då avsikten är att hushållens besök på ÅVS ska sker i samband med hushållens andra nödvändiga transporter, och det är rimligt att anta att dessa nödvändiga transporter även fortsättningsvis kommer ske efter ett eventuellt införande av villa-FNI.

Stora anpassningar måste göras på mellanlagringsstation så att alla insamlade

fraktioner kan förvaras i väntan på borttransport.

Större förpackningar (eller större volymer) kommer inte kunna hanteras inom FNI, dessa behöver således fortfarande lämnas på en återvinningsstation. Dessutom kan ÅVS behövas för att klara ett hushålls veckovariationer. Vissa veckor uppkommer en stor mängd förpackningar av ett visst slag, tex plast eller papper och tack vare återvinningsstationernas relativt stora volym kan dessa volymvariationer sväljas.

Möjligheten att tömma andra typer av behållare med fyrfackfordon är begränsad och kan också bidra till ökade insamlingskostnader.

Kostnadsökningen till följd av dyrare insamling kan motverkas av bättre källsortering som då skulle leda till mindre mängd restavfall till förbränning. För Ekerö kommun skulle det innebära en lägre behandlingskostnad och mindre transporter av restavfall, samtidigt kommer de källsorterade fraktionerna att behöva transporteras från mellanlagringen till behandlingsanläggning. Detta transportarbete utförs idagsläget av FTI.

Fastighetsnära insamling vid flerfamiljshus

Fastighetsnära insamling är redan utbyggd i ca hälften av alla flerfamiljshus i Ekerö kommun och då främst inom Ekerö Bostäders fastighetsbestånd. De har lättillgängliga miljöhus med motsvarande fraktioner som finns på en återvinningsstation. Enligt gjorda plockanalyser 2016 kunde vi här inte se några bättre källsorteringsresultat.

Sammanställning över uppskattade för- och nackdelar med insamling i fyrfackskärl för villor och fritidshus

Fördelar

- Många av kommunens invånare får sin egen återvinningsstation på tomten.
- Källsorteringsgraden är högre bland villor i kommuner med villa-FNI.
- Möjlighet till minskade behandlingskostnader om mängden restavfall minskar
- Erfarenheter av fyrfackssystemet finns från många kommuner
- Möjlighet till färre tömningar av återvinningsstationer, antingen genom minskad tömningsfrekvens eller färre platser
- Möjlighet till påhångsbehållare för batterier och ljuskällor finns som standard för fyrfackskärl
- Hushåll behöver inte lagra utsorterade fraktioner i någon större utsträckning i bostaden

Nackdelar

- Fyrfackfordonen är större än nuvarande insamlingsfordon vilket innebär än större problem med framkomlighet
- Mycket stora investeringar krävs i kärlinköp.
- Fyrfacksfordon är betydligt dyrare än standardfordon
- Fyrfacksfordon har mer rörliga delar och mer hydraulik som kräver underhåll och

reparation.

-2 mansbetjäning kan behövas.

-Ökade kostnader för hanteringen, p.g.a. dyrare kärl och dyrare tömning

-Gemensamhetslösningar för flera fraktioner samt containerhämtning kan inte betjänas med fyrfacksfordon, vilket kan inverka på logistiken. Det kommer alltså ändå, liksom idag, att behövas traditionella baklastande fordon

-Ökade transporter med sopbil från villor och fritidshus p.g.a. att varje fastighet måste besökas oftare och man måste ha större marginaler vid ruttplanering.

-Kommunen behöver anpassa och utveckla omlastning och mellanlagring av insamlade förpackningar och returpapper

-Särskilda/stora kärl krävs som tar större utrymme på fastigheten.

-Kommer källsorteringen att bli bättre? Hur mycket bättre måste den bli för att kompensera för ökade transporter och nytillverkning av sopkärl.

-Ca 320 ton plast (varav ca 40% återvunnen) skulle behövas för nytillverkningen av kärlen.

-De särskilt utformade fyrfackskärlen begränsar möjligheterna till att utöka antalet fraktioner i framtiden

-Ekerö har sedan tidigare, och enligt avfallsplanen, valt att uppnå bättre återvinning genom en miljöstyrande taxa. Denna taxa måste i grunden göras om igen. Detta kan upplevas som inkonsekvent.

Beslutet expedieras till

Kommunstyrelsen

Jonas Orring
Chef Teknik- och exploateringskontoret

Tomas Öhman
Avfallsstrateg